

Zpráva o činnosti Archivu Národního technického muzea v Praze za rok 2024

Sídlo archivu a kontakty:

adresa: Kostelní 42, 170 78 Praha 7

e-podatelna: podatelna@ntm.cz (podatelna NTM)

web: <https://www.ntm.cz/pro-badatele/archiv-narodniho-technickeho-muzea#zakladni-informace>

ID datové schránky: f8vxca8 (NTM)

telefon: +420 220 399 196 (vedoucí archivu)

e-mail: zdenek.vacha@ntm.cz (vedoucí archivu)

Zřizovatel: Ministerstvo kultury ČR, zřizovací listina č. j. 7202/2013 z 20. 6. 2013.

Zařazení v organizační struktuře instituce: Národní technické muzeum – odbor archivních, knihovních a informačních zdrojů – oddělení Archiv Národního technického muzea

Akreditovaný specializovaný archiv podle zákona č. 499/2004 Sb., § 80, odst. 4 (akreditace potvrzena ředitelem OASS MV ČR dne 2. 12. 2008, č. j. MV-70447-4/AS-2008).

Výroční zpráva Archivu Národního technického muzea za rok 2024 byla vyhotovena na základě odst. 1 a 2 § 62 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

I. Personální obsazení archivu NTM k 31. 12. 2024

vedoucí oddělení:

PhDr. Zdeněk Vácha (1,0 úvazku), současně jako ředitel odboru archivních, knihovních a informačních zdrojů

pracovníci:

Bc. Helena Cedlová (1,0 úvazku) (projekt DKRVO)

Mgr. Kateřina Lounová (0,8 úvazku)

Mgr. Zuzana Nedbalová (1,0 úvazku)

Mgr. Jaromír Patočka, PhD. (0,8 úvazku)

Martin Ulrich (1,0 úvazku)

PhDr. Romana Petručíková, od 17. 6. 2024 (0,75 úvazku).

II. Celkové množství uložených archiválií, jejich evidence

V Archivu NTM je k 31. 12. 2024 evidováno celkem 600 archivních souborů v celkové metráži 2506,09 bm; nezpracovaná část (335 archivních souborů) tvoří 2234,16 bm (89,15 %), zpracovaná (159 archivních souborů, dalších 106 souborů je částečně zpracováno) 271,93 bm (10,85 %), z toho inventarizovaná (46 archivních souborů, z toho 21 inventarizováno částečně) 37,93 bm (1,51 %, resp. 13,95 % ze zpracované části). Všechny archivní soubory jsou evidovány v evidenčním statusu

1 jako „archivní soubory v přímé péči instituce, uložené v instituci“. Za rok 2024 činí přírůstek 4 archivní soubory, 11 listů NAD bylo zrušeno (více viz III. 2). Celkově došlo k přírůstku 152,84 bm, z toho 142,13 bm u nezpracovaných archivních souborů, 0,71 bm u zpracovaných archivních souborů. Přemanipulováním (resp. vnitřní změnou 01) došlo k úbytku 0,4 bm.

Celková využitá kapacita úložných prostor uložením zmíněných 600 archivních souborů dosáhla k 31. 12. 2024 celkem 28,59 % z 8763,6 bm. Celková volná kapacita splňující parametry přílohy č. 5 vyhlášky 645/2004 Sb. tak činí 6258,09 bm a oproti roku 2023 se zmenšila o 7,73 %.

Evidence v programu PEvA byla vykonávána průběžně, nově byly zapsány 4 archivní soubory (NAD 920-923), průběžně aktualizováno bylo 21 listů NAD.

Základní evidence archivních pomůcek obsahuje 272 archivní pomůcky. V roce 2024 byly zpřístupněny 2 archivní pomůcky (1 nová, 1 obnovená), stejný pomůcek byl zrušen z důvodu přehodnocení významu archiválií a jejich přesunu do sbírek (více viz III. 2). Všechny aktuální pomůcky jsou zveřejněné dálkovým přístupem na webu archivu.

V roce 2024 pokračovala kontrola obsahu modulu Původci a jejich párování mezi programem PEVA II a CAM. K 31. 12. 2024 je tak zpracováno 409 ze 809 původců. Kontrola bude pokračovat v roce 2025.

Na základě nové povinnosti mít na pracovišti minimálně jednoho pracovníka s právem změny v IS CAM s rolí PEvA či CAMII/CAMIII (čj. MV-171396-2/AS-2022) mají k 31. 12. 2024 toto oprávnění již dva archiváři. Další pracovníci ANTM projdou atestačním řízením v roce 2025.

III. Výběr, zpracování a využívání archiválií

III. 1. a) Výběr archiválií ve skartačním řízení

V roce 2024 nebyla vykonána v rámci zřizovatele žádná skartační řízení. Ve stejném roce nebyla vydána žádná trvalá skartační povolení. Rovněž tak nebyly vykonány žádné metodické dohlídky.

III. 1. b) Výběr archiválií mimo skartační řízení:

vnější změna č. 1/2024: 748 *Sbírka technické dokumentace (Sbírka LA)* – koupě (Lorko Vít);

vnější změna č. 2/2024: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – dar (Hanzl Vladimír);

vnější změna č. 3/2024: 672 *Janoušek Adolf* – dar (Krausová Hana);

vnější změna č. 4/2024: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – dar (Krausová Hana);

vnější změna č. 5/2024: 920 *Kabát Milan* – dar (Kabátová Dagmar);

vnější změna č. 6/2024: 921 *Husák Pavel* – koupě (Husáková Milada);

vnější změna č. 7/2024: 808 *Sbírka plakátů a užitě grafiky* – dar (Parthoň Radek);

vnější změna č. 8/2024: 907 *Hypský Eduard* - koupě (Lustigová Petra);

vnější změna č. 9/2024: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – koupě (Lustigová Petra);

vnější změna č. 10/2024: 573 *Votoček Emil* – dar (Votoček Jan);

vnější změna č. 11/2024: 810 *Sbírka plaket, medailí, mincí a drobné plastiky* – koupě (ČNB);
vnější změna č. 12/2024: 749 *Sbírka fotografií a negativů (Sbírka LA)* – koupě (Kučera Pavel);
vnější změna č. 13/2024: 800 *Sbírka fotografií* – dar (Vysoká škola chemicko-technologická v Praze);
vnější změna č. 14/2024: 748 *Sbírka technické dokumentace (Sbírka LA)* – dar (Kučera Pavel);
vnější změna č. 15/2024: 751 *Sbírka historie letectví (Sbírka LA)* – dar (Kučera Pavel);
vnější změna č. 16/2024: 916 *Peterka Jaroslav* – dar (Peterka Jaroslav);
vnější změna č. 17/2024: 922 *Knihy Leopold* – koupě (Lustigová Petra);
vnější změna č. 18/2024: 533 *Vondřich Augustin* – koupě (Štumpa Karel);
vnější změna č. 19/2024: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – koupě (Stojan Mojmír);
vnější změna č. 20/2024: 796 *Sbírka archiválií různé provenience* – koupě (Sochor Miroslav);
vnější změna č. 21/2024: 748 *Sbírka technické dokumentace (Sbírka LA)* – dar (Kučera Pavel);
vnější změna č. 22/2024: 923 *Slabý František – sbírka diapozitivů k historii civilního letectví* – dar (Slabý Tomáš).
Všechny přírůstky archiválií mimo skartační řízení byly řešeny darovací, resp. kupní smlouvou mezi NTM a dárcem, resp. prodávajícím.

III. 2. Zpracování a inventarizace archiválií

V průběhu roku 2024 byla prováděna především průběžná inventarizační práce v rámci rozsáhlejších archivních souborů:

- 345 *První česká vzájemná pojišťovna* (Vácha, 0,2 bm, část archiválií procházela restaurováním, které bude pokračovat ještě v roce 2025. To umožní dourčit lokality na zbývajících cca 10 mapových podkladech);
- 356 *Pražská společnost pro stavbu generátorů a pecí, dříve Kočka-Amort* (Cedlová 0,4 bm, jedná se především o technické výkresy poškozené při povodni 2002, dle zakázkové knihy znovu rozděleno dle zákazníků, příprava pomůcky...)
- 574 *Národní technické muzeum* (Vácha, 2 bm, zpracováváno průběžně);
- 697 *Sbírka průmyslových patentů* (OON-Lounová, 9,4 bm, zpracováno průběžně; Vácha, kontrola dat pro vydání dílčí AP v roce 2025);
- 749 *Sbírka fotografií a negativů (Sbírka LA)* (Patočka/Ulrich/Vácha, rekonstrukce původní pomůcky po poškození materiálu při povodni 2002, zpětná identifikace provedena u 2881 snímků z 3231 dochovaných položek);
- 789 *Sbírka ikonografických pramenů k dějinám techniky a průmyslu* (Nedbalová, 3 ks, pokračování hloubkové revize, dohledávány jednotliviny nenalezené při GI)
- 800 *Sbírka fotografií – audiovize* (Lounová, 71 filmů v celkové stopáži 874 minut – popis archiválií na základě dat zajištěných digitalizací);

- 800 *Sbírka fotografií* (Nedbalová, 16 ks, inventarizováno průběžně, dohledávány jednotliviny nenalezené při GI);
- 800 *Sbírka fotografií – Eliščina sbírka* (Nedbalová, provedena hloubková revize);
- 800 *Sbírka fotografií – negativy* (Nedbalová, příprava na hloubkovou revizi);
- 800 *Sbírka fotografií – diapozitivy* (Petrunčíková, práce na popisných metadatech formou přepisu původních průvodních popisů – 3 soubory);
- 800 *Sbírka fotografií – audiovizuální archiválie* (Lounová, hrubé zpracování dalších cca 300 filmových cívek);
- 807 *Sbírka plánů a výkresů* (Lounová, Patočka, hrubé roztřídění dalších 150 výkresů dle témat, průběžně);
- 808 *Sbírka plakátů a užité grafiky* (Petrunčíková, hloubková revize, identifikace autorů plakátů, tiskáren a vydavatelů, včetně přípravy rejstříkových hesel; zápis nových položek (inv. č. 1228–1294); příprava na digitalizaci a následné zapsání do databáze pro správu digitálních dat (inv.č. 859–884, 921–1023);
- 809 *Sbírka oborové dokumentace* (Patočka, hrubé třídění sekce lodní dopravy na lodní společnosti, přístavy, jednotlivá válečná loďstva, říční plavba, celkem 1,2 bm);
- 810 *Sbírka plaket, medailí, mincí a drobné plastiky* (Cedlová, dokončena kontrola popisu v souladu s numismatickými pravidly, zapsáno 470 ks, příprava archivní pomůcky, sjednocena evidence materiálu faleristické povahy, zbývá doplnit 50 ks);
- 825 *Poldi Kladno* (Lounová, zpracování poslední části výkresů);
- 844 *Vagónka Tatra* (Ulrich, na základě požadavků externích i interních badatelů dochází k průběžnému výběru materiálů, které musí být následně minimálně očištěny a přebaleny, ale často vyžadují odborný zásah Odd. restaurování papíru, následně probíhá jejich ukládání do depozitáře v Čelákovcích; Petrunčíková – přepis starých pomůcek jako podkladů pro vytvoření aktuální orientační pomůcky);
- 848 *Viktorin & Žemlička, továrna na karoserie Praha* (Vácha, 0,1 bm, příprava inventáře);
- 915 *Fischer Štěpán, Ing.* (Vácha, 0,2 bm, příprava inventáře).

Dokončena byla pomůcka k archivnímu souboru 621 Koblic Přemysl (AP 340, nefotografická část, zpracováno 0,71 bm ze 4,21 bm), obnovena byla archivní pomůcka k souboru 161 Weitenweber Vilém Rudolf (AP 290, rekonstrukce povodní 2002 poškozeného souboru, zpracován celý soubor o 0,1 bm).

V rámci scelování archivních souborů byly do Sbírky plánů a výkresů (NAD 807) zařazeny dříve samostatné archivní soubory Kruhovky a vápenky (NAD 66), J. Hübner (NAD 82) a Pily (NAD 83); do Kleplovky sbírky rukopisů (NAD 791) dříve samostatné archivní soubory Welz Alois (NAD 173, duplicita), Walzel von Wiesentreu Maxmilian (NAD 291), Rindt Johann (NAD 292) a Havel František (NAD 312, duplicita); do Sbírky archiválií různé provenience (NAD 796) dříve samostatné archivní soubory Horák Jaroslav (NAD 46), Société de Comte de Buquoy et Hubert Blanquet (NAD 217), Žákavec Theodor, ing. - Lanna. Příspěvek k dějinám

hospodářského vývoje v Čechách a Československu (NAD 254) a Rebec Tomáš (NAD 320).

III. 2. 1. ELZA

Na základě požadavku OAS MVČR (čj. MV-10958-1/AS-2017 ze dne 23. 1. 2017) byl vypracován Harmonogram implementace software pro tvorbu archivních pomůcek dle nových Základních pravidel. Harmonogram byl vypracován na základě certifikované Metodiky implementace pořadacího software ELZA v paměťových institucích. Fáze A a B proběhly z dílčí části již v roce 2018. Fáze C provoz a další rozvoj v roce 2024 pokračovala poté, co v roce 2022 začali v ELZA pracovat další dva archiváři, resp. co byla uzavřena servisní smlouva s firmou LightComp v.o.s.

V roce 2024 pokračovala migrace dat, resp. příprava na ni. Zuzana Nedbalová pokračovala v přípravě převodu databází Sbírký fotografií a Sbírký ikonografických pramenů k dějinám techniky a průmyslu. Převod je komplikovaný kvůli existujícím rejstříkům (jmenný, věcný, institucionální, lokalit o celkovém počtu až 11619 přístupových bodů), z nichž u rejstříku lokalit byl připravován a testován způsob párování jednotlivých hesel (cca 2500) rovnou na CAM. V rámci sbírky filmů byla Kateřinou Lounovou a Zdeňkem Váchou započata příprava na import databáze, vytvářené v MS Excel. Příprava převodu zmiňovaných i dalších databází zhotovených v jiném pořadacím software bude pokračovat i v roce 2025. Převod byl dokončen u 3 archivních souborů – 33 Braulík Augustin, 45 Božek Josef a Romuald a 161 Weitenweber Vilém Rudolf. K 31. 12. 2024 obsahovala ELZA 46832 jednotek popisu a 274 přístupových bodů s 868 vazbami. Ve sledovaném období bylo 8 přístupových bodů změněno (vůči CAMu), 2 schválené, 24 ve stavu ke schválení a ostatní rozpracované.

Elza byla v Archivu NTM instalována v roce 2024 postupně od verze 2.8.3 do verze 3.0.7.

III. 3. Využívání archiválií, badatelské služby

V průběhu roku 2024 badatelna archivu nadále zajišťovala badatelské služby pro dvě oddělení, Archiv NTM a Archiv architektury při Muzeu architektury a stavitelství (MAS). Stejně jako v předchozím roce i v roce 2024 byla archivní badatelna otevřena pro veřejnost dva dny v týdnu (úterý a středa, 9:00 – 17:00). Z důvodu stavebních úprav budovy NTM byla badatelna otevřena pouze do 30. 6. 2024.

V rámci Archivu NTM bylo v roce 2024 zaznamenáno celkem 52 fyzických návštěv (z toho 4 návštěvy pracovníků NTM) 42 badatelů (z toho 2 pracovníků NTM). Ke studiu bylo předloženo 343 manipulačních jednotek či souborů z 33 archivních souborů. Na přípravě materiálu badatelům a badatelkám se podílely všechny pracovnice a všichni pracovníci archivu. Celkem bylo zodpovězeno 110 dotazů týkajících se archivních fondů a sbírek, všechny pro osobní potřebu. Oproti roku

2023 (90 dotazů) je zvýšený počet dotazů za rok 2024 logickým důsledkem půlročního uzavření badatelny.

Institucionální web není upraven pro sledování (jedinečných) přístupů na stránky archivu, Archiv NTM nemá vlastní e-badatelnu.

V rámci využívání archiválií nebylo vedeno žádné správní řízení dle § 38, odst. 2. zákona č. 499/2004 o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

IV. Stav archiválií

Z celkového počtu 600 archivních souborů, které Archiv NTM vede v základní evidenci NAD, je 254 (42,33 %) archivních souborů nepoškozeno a 346 (57,67 %) archivních souborů poškozeno (především: voda, tj. povodeň 2002 (199/32,83 %), trhliny a přelomení (122/20,33 %), křehkost a lámavost (110/18,33 %) či prach (96/16,00 %).

V průběhu roku 2024 byly vyčištěny, a/resp. do nových archivních obalů přebaleny archiválie v kartonech, resp. filmových krabicích v souhrnné metráži cca 15 bm. V rámci desinfekce v NAČR proběhlo odplísňení cca 308 bm archiválií. Odplísňení proběhlo u nových akvizic, očista/přebalování probíhalo u souborů průběžně zpracovaných. V roce 2024 nebyly konány žádné speciální prověrky fyzického stavu archiválií (včetně mikrobiologických průzkumů). Prověrky nebyly konány ani u archivních kulturních památek, národních kulturních památek a památek UNESCO, neboť Archiv NTM ve své správě žádné ze jmenovaných kategorií nemá. V rámci sledování hodnot mikroklimatu v depozitářích nedošlo k žádnému zásadnímu výkyvu hodnot vůči vyhlášce č. 645/2004 Sb. (v průběhu roku probíhaly práce na zlepšení zařízení regulujících klimatické podmínky v depozitářích NTM).

Během roku 2024 bylo digitalizováno 6035 jednotlivin z 22 archivních souborů, celkem je tak zdigitalizováno již 51036 jednotlivin ze 135 archivních souborů. Všechny digitální kopie mají statut kopií studijních. Pokračovalo se rovněž v průběžné digitalizaci materiálů ze Sbírký fotografií, ze které byla naskenována kompletní Eliščina sbírka (1002 ks). Z důvodu postupující degradace byly rovněž zdigitalizovány všechny negativy a stereonegativy z fondu 818 Krátký František (382 ks). Vedle toho proběhla externí digitalizace 71 filmových archiválií (16mm a 35mm filmové cívky) ze Sbírký fotografií (NAD 800) v délce necelých 874 minut záznamu. Archiv NTM zatím digitální kopie archiválií dálkovým přístupem nezpřístupňuje.

Potřebná metadata pro digitalizované archiválie připravovali příslušní správci archivních souborů, administrativní úkony spojené s uhrazením poplatků za digitalizované archiválie a jejich následné předání badatelům zajišťoval archivář Martin Ulrich. Případné publikování příslušných digitálních kopií archiválií bylo ošetřeno smluvně. V roce 2024 bylo realizováno 6 smluv o užití reprodukcí archiválií (a 1 další zůstala rozpracována). Jejich vyhotovení zajišťoval vedoucí archivu.

V. Konzervace a restaurování archiválií

V průběhu roku 2024 byla ve spolupráci s odd. restaurování papíru prováděna kontinuální očista negativů a diapozitivů ve Sbírce fotografií (NAD 800). Očištění a přebalení do nekyselého obalového materiálu pokračovalo u zatím nezaevidovaných diapozitivů a negativů, z nichž bylo do konce roku dokončeno 1542 kusů.

Z nezpracované části archivního souboru 497 Sokol František bylo zrestaurováno 6 výkresů a ze zpracovaného souboru 345 První česká vzájemná pojišťovna pak 97 map.

VI. Odborné aktivity Archivu NTM

VI. 1. Prezentační činnost

VI. 1. a) Podíl Archivu NTM na výstavách a expozicích NTM:

V roce 2024 se Helena Cedlová podílela jako konzultant na panelové výstavě „Křižíkova žižkovská elektrárna — 135 let od jejího spuštění roku 1889“.

Archiv NTM se prezentoval na vlastních webových stránkách

<https://www.ntm.cz/pro-badatele/archiv-narodniho-technickeho-muzea>.

VI. 2. Účast na výzkumných a přednáškových akcích

VI. 2. a) Přednášky:

Archiv NTM spolupřátal II. celodenní setkání odborné skupiny specializovaných archivů České archivní společnosti na téma Paradigma archiválie ve specializovaných archivech v NTM dne 8. 4. 2024, v rámci kterého pronesla Cedlová Helena příspěvek Archiv není Wikipedie.

VI. 2. b) Granty a výzkumné projekty:

Patočka Jaromír – Ulrich Martin – Vácha Zdeněk: účast na projektu DKRVO MK000023299, formou OON.

VI. 3. Bibliografie pracovníků

Jaromír Patočka – Miloš Hořejš: *Hieronymus Colloredo-Mannsfeld – Lebensweg eines österreichisch-ungarischen Kriegsmarineoffiziers. NTM, 2024, 225s.*

Tomáš Lachman - Zdeněk Vácha: *Celodenní setkání odborné skupiny specializovaných archivů České archivní společnosti v letech 2023-2024. Archivní časopis, 74/2024, č. 2, s. 178-184.*

VI. 4. Práce v interních orgánech NTM

Vácha Zdeněk – Redakční rada NTM, Rada pro sbírkotvornou činnost NTM

VI. 5. Pedagogická činnost pracovníků, exkurze

23. 5. 2024 se konala exkurze žáků II. D Fakultní základní školy prof. Otakara Chlupa Praha 13.

VI. 6. Členství ve vědeckých a kulturních institucích, organizacích apod.

Vácha Zdeněk: člen skupiny specializovaných archivů v České archivní společnosti ve funkci tajemníka skupiny.

VII. Ostatní činnost pracovníků archivu

V roce 2024 pokračovalo vytížení archiváře Zdeňka Váchy úkoly spojenými s implementací elektronické spisové služby v NTM, včetně souvisejících modulů, a to ve spolupráci s metodikem ESSI PhDr. Jiřím Boubínem.

V rámci výzvy č. 0442/2025 Digitalizace kulturních statků a národních kulturních památek III v rámci Národního plánu obnovy byla připravena žádost o zajištění prostředků pro digitalizaci filmových archiválií Archivu NTM. Výsledek bude znám nejpozději v dubnu 2025.

PhDr. Zdeněk Vácha
vedoucí Archivu Národního technického muzea